

УДК 378:632:630*4

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ НА ПРИКЛАДІ ДИСЦИПЛІНИ «ІНТЕГРОВАНІЙ ЗАХИСТ ЛІСУ»

Яковлева В.А., Кульбанська І.М.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

У статті теоретично обґрунтовано доцільність впровадження та ефективність використання інтерактивних методів навчання на прикладі спеціальної фахової (для спеціалістів лісового та садово-паркового господарства) дисципліни «Інтегрований захист лісу», розглянуто класифікацію інтерактивних технологій і визначено найперспективніші педагогічні методики, що застосовуються у навчальному процесі вищого навчального закладу. Наведені конкретні приклади використання інтерактивних методів навчання.

Ключові слова: інтерактивні методи, студенти, метод навчання, семінар.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими і практичними завданнями. Важливим напрямом удосконалення фахової підготовки майбутнього спеціаліста у галузі лісового та садово-паркового господарства, є використання інтерактивних методів навчання. Це дозволяє розвивати основи нестандартного мислення студентів, відхилятися від стереотипності, покращувати увагу та пам'ять, підвищувати зацікавленість до вивчення спеціальних дисциплін (зокрема, таких як «Інтегрований захист лісу»), удосконалювати навички комунікативного спілкування, інтелектуальну, емоційну, мотиваційну та інші сфери, задовільнивши, таким чином, потребу у підготовці висококваліфікованого фахівця нового рівня, адекватного вимогам сучасного суспільства. У зв'язку з цим дослідження доцільності та ефективності застосування інтерак-

тивних методів навчання у вищому навчальному закладі на прикладі дисципліни «Інтегрований захист лісу» є актуальним.

Аналіз наукових публікацій та досліджень. Дидактичний аспект інтерактивних технологій досліджували такі вчені, як Г.М. Брос, М.В. Кларен, Л.В. Пироженко, Н.Ф. Фомин, О.І. Пометун, Н. Суворова та інші [1, 3, 5]. Способи теоретичного і практичного застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі вищих навчальних закладів представлені в роботах В.П. Беспалько, В.І. Євдокимова, М.В. Кларіна, О.М. Пехоти, Л.В. Пироженко, Є.І. Пометун, Г.К. Селевко, В.В. Серікова, С.А. Сисоевої, І.С. Якиманської [3, 5]. Наукові праці М.М. Богомолової, Б.Ф. Ломова, Р.С. Немова, Л.А. Петровської, Л.І. Уманського присвячені проблемам інтерактивного спілкування присвячені [4, 5]. Класифікацію інтерактивних методів навчан-

ня пропонують у своїх дослідженнях Т.С. Паніна, Л.Н. Вавилова, Є.Я. Голант та ін. [2, 5].

Мета роботи – теоретично обґрунтувати доцільність впровадження та переваги використання інтерактивних технологій навчання спеціальної фахової, для спеціаліста лісового та садово-паркового господарства, дисципліни «Інтегрований захист лісу», розглянути класифікації інтерактивних технологій і визначити найперспективніші педагогічні методики, що застосовуються у навчальному процесі вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Інтерактивні методи навчання є невід’ємною складовою частиною тієї чи іншої інтерактивної технології навчання, яку використовує викладач у процесі своєї діяльності. Вони базуються на особистісно орієнтованому підході до студента, спрямовані на розвиток не лише творчого потенціалу вивчаючого, але й на вміння мислити та швидко реагувати, покращуючи комунікаційні навички.

Слово «інтерактив» (пер. з англійської «inter» – взаємний, «act» – діяти) означає взаємодіяти. «Інтерактивне навчання» можна визначити як взаємодію викладача та студента в процесі спілкування та навчання з метою вирішення лінгвістичних та комунікативних завдань. Інтерактивна діяльність включає організацію та розвиток діалогічного мовлення, спрямованих на взаємодію, взаєморозуміння, вирішення проблем, важливих для кожного із учасників навчального процесу [5].

Інтерпретація поняття «метод навчання» досить різне, але більшість авторів схильні вважати методи навчання способом організації навчально-пізнавальної діяльності тих, хто навчається. З іншого боку, метод (грецьке «methodos» – буквально «шлях до чогось») – це спосіб досягнення мети; певним чином упорядкована діяльність; засіб пізнання або спосіб відтворення в мисленні предмета, який вивчається [4].

Звідси можемо зробити висновок, що інтерактивні методи навчання – це такий спосіб здобуття дидактичної цілі, при якому навчально-пізнавальна діяльність систематизована на основі інтерактивної моделі навчання.

Дослідники даного питання визначають різні класифікації інтерактивних методів навчання. Наприклад, Т.С. Паніна і Л.Н. Вавилова поділяють інтерактивні методи на *дискусійні, ігрові та тренінгові* [3]. Є.Я. Голант, Т.І. Коваль та Н.П. Кочубей розрізняють методи навчання залежно від ступеня залучення до навчальної діяльності та поділяють їх на *активні й пасивні* [4]. К.В. Свящук та Н.В. Серєда поділяють інтерактивні методи навчання на *ситуативні* (аукціон ідей, евристична бесіда, презентація, диспути, дебати, форуми, дискусії, «мозковий штурм», метод «круглого столу» рольові, ділові ігри, метод «інтерв'ю») і *неситуативні* (діалог, опитування, взаємоопитування тощо). Умовну робочу класифікацію інтерактивних технологій за формами навчання (моделями), у яких реалізуються інтерактивні методи розподіляють на чотири групи залежно від мети заняття та форм організації діяльності студентів (за Л.В. Пироженко та О.І. Пометун): інтерактивні технології кооперованого навчання; інтерактивні технології колективно – групового навчання; технології си-

туативного моделювання; технології опрацювання дискусійних питань [4].

На нашу думку, інтерактивні методи є працюючими методами, як в середині групи, так і за її межами. Хоча роль викладача в ході інтерактивних занять є другорядною, проте слід звернути увагу на процес підготовки та розподілення ролей для аудиторії. Найважливішим для студентів будь-яких спеціальностей є правильно сформоване завдання. Завданням викладача є: створити сприятливі умови в групі для висловлювання власної думки кожного з учасників, ознайомити студентів з чітко сформованими правилами інтерактивної гри та направити студентів у правильну сторону розвитку подій. З групи студентів, які притримуються власних точок зору, необхідно зробити команду, частиною якої є викладач, поділити створену команду на групи, об'єднавши студентів за інтересами або з власних міркувань викладача [6].

Як правило, працюючи в групі, у студентів виникає покращення комунікативних навичок, проявляється як командний дух, так і характеристики лідера окремих індивідуумів. Таким чином, створюється умови для індивідуального самовираження всередині групи, вміння працювати в команді, розвивається дух суперництва, який сприяє мотивації студентів до розширення знань для покращення комунікації та словесного закріплення своїх позицій. Даний метод вчить студента активному самостійному пошуку відповіді, що є одним з основних завдань Болонського процесу [8].

Основними складовими ефективності заняття є ґрунтовні теоретичні знання студентів, ретельне планування заняття та творчий підхід викладача.

Структура заняття з дисципліни «Інтегрований захист лісу» із застосуванням інтерактивних методів проходить в чотири етапи:

- Підготовка. Цей етап передбачає організаційні моменти, такі як роздатковий матеріал, вирішення питань місця проведення та необхідних технічних засобів.
- Вступ. На даному етапі важливі пояснення правил, мети, технічно сформоване завдання, розділення на групи, розподіл ролей та нагадування студентам про кількість відведеного на «гру» часу.
- Проведення. Обов'язковим є обговорення заданих викладачем ситуацій, самостійний або груповий пошук рішень, формування відповідей.
- Рефлексія та результати. Елементами даного етапу є обговорення результатів «гри», оцінювання, зворотній зв'язок.

Варто зазначити, що обрання форми проведення інтерактивного заняття потребує індивідуального підходу викладача, врахування рівня інтелектуального розвитку, теми, що вивчається та цілей.

Розглянемо деякі з цих видів методів більш докладно.

Зокрема, корисним та ефективним видом діяльності при викладанні дисципліни «Інтегрований захист лісу» є створення професійно-орієнтованих дискусій, прив'язуючи їх до майбутньої професії студентів та застосовуючи відповідну спеціалізовану лексику. За основу таких обгово-

рень можна брати інформацію з прочитаних текстів та статей за фаховим спрямуванням. Викладач бере на себе роль організатора спілкування, формулює питання, звертає увагу на оригінальні думки учасників, суперечливі питання, допомагає у розв'язанні напружених моментів, що виникають під час дискусії.

Інша дійова технологія, що може бути застосована для формування

фахової компетенції майбутніх лісівників, це «мозковий штурм» або метод «колективного мозку» – вільна форма дискусії, один із способів швидкого включення усіх членів колективу в обговорення. Викладач повідомляє тему, мету, правила та критерії оцінювання висловлювань. Далі обираються або призначаються експерти і секретар (секретарі), які фіксуватимуть думки студентів. Викладач повідомляє ситуацію, яку слід обговорити. Наприклад, «Шановні студенти! Нагальною проблемою в галузі лісового господарства України та світу є стрімке зменшення площ стиглого лісу. Що ми можемо зробити, щоб покращити цю ситуацію?». Умовою проведення «мозкового штурму» є доброзичливість викладача, відсутність критики ідей студентів. Кожен студент виступає з короткою (до 1 хв) діловою пропозицією у довільній формі, будь-які пропозиції фіксуються секретарями (експерти допомагають секретарям стисло сформулювати думку). Педагог підтримує «мозковий штурм» підбадьорюючими й констатуючими репліками. Пропозиції студентів не обговорюються, не критикуються, не оцінюються, лише стисло фіксуються. На заключному етапі проведення «мозкового штурму» складається відредагований список ідей, всі ідеї оцінюються, аргументуються, обираються найоптимальніші ідеї, оцінюється діяльність «експертів», «секретарів» і «доповідачів».

Ділова гра передбачає розподіл ролей між учасниками гри та виконання

ними певних ролей, з відображенням функціональних прав і обов'язків кожного представника ігрової групи, як би ділові стосунки склалися в реальних

умовах. Ділові ігри відрізняються тим, що в їхньому сюжеті зазвичай стикаються різні інтереси сторін з обов'язковим знаходженням компромісу, оптимального рішення після закінчення гри. Наприклад, «Шановні студенти! Вам необхідно уявити себе в ролі майстра лісу, лісничого та інженера-лісопатолога, які зустрілися на робочій ділянці (у лісі) в осередку масового всихання сосни звичайної та обговорити і прийняти конкретні рішення щодо можливих причин патологічного стану дерев, можливих наслідків протікання патогенезу та проєктування радикальних методів». Застосування таких інтерактивних технологій ситуативного моделювання вимагає від викладача попередньої чіткої, ретельної підготовки, оскільки він встановлює цільову необхідність застосування тієї чи іншої гри в навчальному процесі. Важливим моментом є вміння зацікавити майбутньою ігровою діяльністю, спонукати їх до виконання ролей [7].

Використання інтерактивних методів навчання спонукає не лише студента, але й викладача до постійної творчості, сприяє розвитку педагогічних здібностей, орієнтує на пошук унікальних якостей студентів, особливостей їх мислення.

Висновки. Таким чином, методи та технології інтерактивного навчання доцільно впроваджувати та застосовувати при проведенні занять в аудиторії або за її межами в процесі організації навчального процесу вищого навчального закладу, зокрема при вивченні дисципліни «Інтегрований захист лісу» і є органічним і суттєвим доповненням класичних методів. Методика проведення заняття є активною, тому жоден студент не залишається без уваги і, у сприятливій атмосфері, навіть пасивні студенти стають активними учасниками навчального процесу. Дані методи сприяють активізації мислення, знань та умінь студентів, досягненню високих результатів навчальної діяльності, здійсненню оперативного зворотного зв'язку. Організація навчального процесу, де поєднуються традиційні та інтерактивні методи навчання, дозволить найефективніше організувати процес підготовки майбутнього висококваліфікованого фахівця лісового та садово-паркового господарства.

Список літератури:

1. Бобохуджаев Ш.И. Инновационные методы обучения: особенности кейс-стади метода обучения и пути его практического использования / Ш.И. Бобохуджаев, З.Ю. Юлдашев. – Ташкент. – 2006. – 88 с.
2. Курьшева И.В. Классификация интерактивных методов обучения в контексте самореализации личности учащихся / И.В. Курьшева. – Известия РГПУ им. А.И. Герцена. – 2009. – № 112. – С. 160–164.
3. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В.Л. Ортинський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
4. Панина Т.С. Современные способы активизации обучения / Т.С. Панина, Л.Н. Вавилова. – М.: Изд. центр «Академия», 2008. – 176 с.
5. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. пос. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
6. Сіроштан О.В. Інтерактивні методи навчання в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників / О.В. Сіроштан // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2012. – № 1. – С. 85–90.
7. Яковлева В.А. Використання інноваційних технологій у процесі вивчення соціально-економічної географії світу / В.А. Яковлева // Вісник Національного університету оборони України. – Випуск № 4(29). – 2012. – С. 125–129.
8. Яковлева В.А., Мусат О.П. Значення інноваційних технологій в системі професійної підготовки соціальних педагогів / В.А. Яковлева, О.П. Мусат – Додаток 1 до Вип. 37, Том III(71) -К.: Гнозис, 2016. – С. 175–182, 35 год.
9. Яковлева В.А. Використання новітніх інформаційних комп'ютерних технологій в процесі вивчення соціально-економічної географії світу / В.А. Яковлева. К.: Пед. думка, 2010. Вип. 1(10). – С. 176–180.

Яковлева В.А., Кульбанская И.Н.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

**ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ
В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ НА ПРИМЕРЕ ДИСЦИПЛИНЫ
«ИНТЕГРИРОВАННАЯ ЗАЩИТА ЛЕСА»**

Аннотация

В статье теоретически обоснована целесообразность внедрения и эффективность использования интерактивных методов обучения на примере специальной профессиональной (для специалистов лесного и садово-паркового хозяйства) дисциплины «Интегрированная защита леса», рассмотрена классификация интерактивных технологий и определены перспективные педагогические методики, применяемые в учебном процессе высшего учебного заведения. Приведены конкретные примеры использования интерактивных методов обучения.

Ключевые слова: интерактивные методы, студенты, метод обучения, семинарское занятие, семинар.

Yakovleva V.A., Kalbanska I.M.

National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine

**APPLICATION OF INTERACTIVE METHODS OF EDUCATION
IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS AT THE CASE OF DISCIPLINE
«INTEGRATED PROTECTION OF FORESTS»**

Summary

The article substantiates theoretically the expediency of implementation and efficiency of the use of interactive training methods on the example of a specialist (for forest and park management specialists) of the discipline «Integrated forest protection», the classification of interactive technologies is considered and the most promising pedagogical methods used in the educational process are determined. higher educational establishment. Specific examples of the use of interactive teaching methods are given.

Keywords: interactive methods, students, method of teaching, seminars.